

ERFGOEDDAG 26 APRIL 2026: POLITIEKE CARTOONS IN HET ADVN

Een beeld zegt vaak meer dan duizend woorden en kan uitdrukken wat moeilijk te verwoorden is. Dat begrepen mediamakers al vroeg. Ter vermaak en verluchting van de vele lappen tekst, maar ook om een boodschap kracht bij te zetten, haalden uitgevers van kranten en tijdschriften vanaf het midden van de achttiende eeuw cartoonisten in huis. Gaandeweg werden zij onderdeel van de redacties en de opinievorming, meestal werkend onder een pseudoniem. Maatschappijkritiek verpakt in een beeldgrap werd in het verleden niet altijd gewaardeerd en staat ook vandaag sterk onder druk.

Machtsdragers vrezen spotprenten die hun reputatie en respect ondermijnen. Met één beeld, een eenvoudige pennentrek en een ironisch bijschrift kan een politiek tegenstander symbolisch worden gevloerd of toch ter orde worden geroepen. Satire impliceert dat uiterlijke kenmerken worden uitvergroot en ideeën of gedragingen kunnen worden bespot. Cartoons fungeren dan ook als lakmoesproef voor de vrijheid van meningsuiting binnen een democratie.

Uit deze *ADVN-Mededelingen* mag duidelijk worden dat de Vlaamse beweging het gebruik van politieke cartoons intens omarmde. Ze maakten de vaak complexe kwesties inzichtelijk en wekten sympathie op voor de Vlaamse zaak door kritiek te mengen met humor.

Een recente overdracht van originele cartoons voor het Volksunie-tijdschrift *Wij* inspireerde de eerste bijdrage in dit nummer. Journalist, dichter en voormalig hoofdredacteur Maurits Van Liedekerke

stelt zelf een selectie van tekentalenten voor die in *Wij* vanaf het eerste nummer een platform kregen.

Winne Gobyn belicht het tekenwerk van Antwerpenaar George van Raemdonck. Hij werd vooral in Nederland bekend als cartoonist en strippionier, maar – zo bleek uit onderzoek – tekende onder meer als 'Tyl' overtuigend voor Vlaams-nationalistische bladen als *De Schelde*.

Het identificeren van de cartoonisten van de *Brüsseler Zeitung*, de propagandakrant van de Duitse bezetter, was een van de uitdagingen die Ida De Boodt aanging. Ida is projectmedewerker op het Erfgoed-project *Cartoons in context*. Samen met Amsab-ISG en negen andere partners wil ADVN cartooncollecties toegankelijk maken via een applicatie die cartoons lokaliseert in kranten en tijdschriften, contextinformatie genereert en alles samenbrengt in een onderzoeksdatabank. Het is de ambitie om hiermee het rijke Vlaamse strip- en cartoonerfgoed verder in kaart te brengen.

Voorzitter Dirk Rochtus brengt tot slot een bibliotheek uitgave van Tjil Uilenspiegel van Charles De Coster in herinnering. Het boek bevat 150 houtsneden van grafisch kunstenaar Frans Masereel, over wie schrijver-filosoof Stefan Zweig ooit zei: *"Wanneer alles ten gronde zou gaan; alle boeken, monumenten, foto's en verslagen en er bleven slechts de houtsneden die Masereel gedurende tien jaar geschapen heeft gespaard, dan zou men alleen daaruit onze hele hedendaagse wereld kunnen reconstrueren"*.

Op Erfgoeddag openen wij een nieuwe expo rond cartoons in de collectie van het ADVN. Iedereen is op die dag van harte welkom! De expo is daarna tot eind augustus 2026 elke werkdag te bezoeken.

Ann Mares

